

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร

1 สิทธิบัตรคืออะไร

สิทธิบัตร หมายถึง หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์คิดค้นหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิทธิบัตร หมายถึง สิทธิพิเศษที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าของสิทธิบัตร มีสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิ แต่เพียงผู้เดียว ในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับสิทธิบัตรนั้น เช่น การผลิตและจำหน่าย เป็นต้น และสิทธิที่ว่าจะมีอยู่เพียงช่วงระยะเวลาที่จำกัดช่วงหนึ่งเท่านั้น

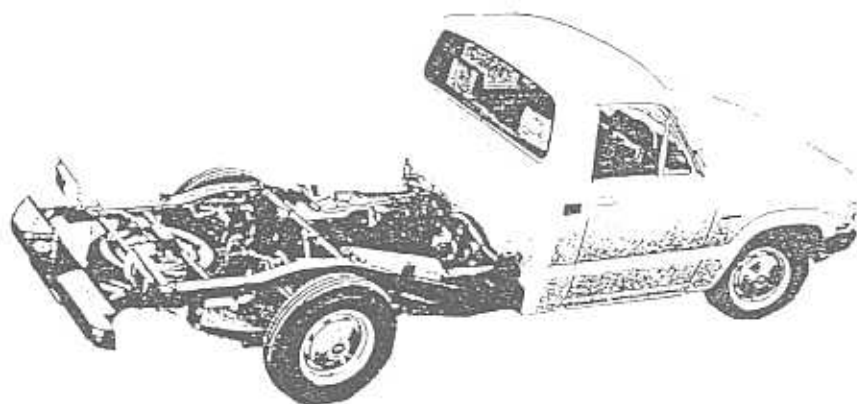
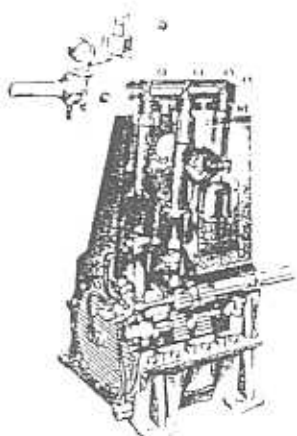
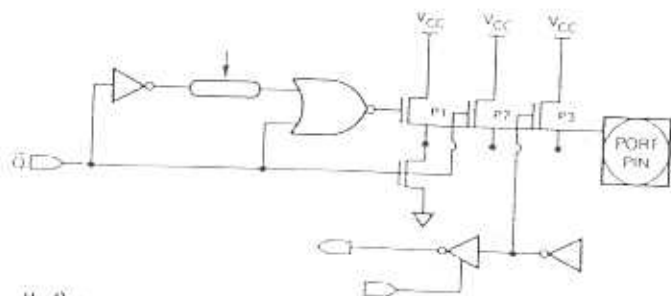
การประดิษฐ์ หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับ ลักษณะ องค์ประกอบ โครงสร้าง หรือกลไกของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งกรรมวิธีในการผลิต การรักษา หรือการปรับปรุง คุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น หรือทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ขึ้นใหม่ ที่แตกต่างไปจากเดิม

การออกแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์ ที่แตกต่างไปจากเดิม

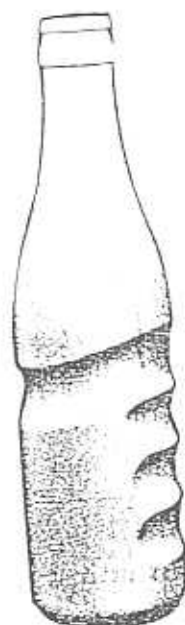
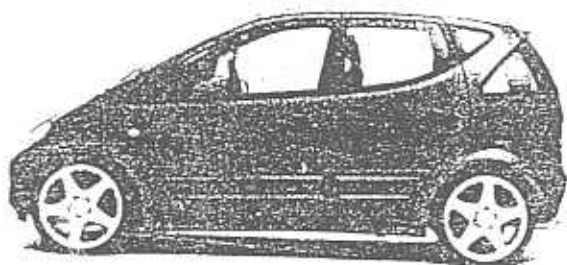
2 ความแตกต่างระหว่างการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์

โดยปกติทั่ว ๆ ไป อาจกล่าวได้ว่าการประดิษฐ์ จะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างภายใน หรือที่ไม่สามารถมองเห็นได้จากรูปร่างภายนอก ส่วนการออกแบบผลิตภัณฑ์จะเกี่ยวข้องกับรูปร่างลักษณะภายนอก เช่น เครื่องยนต์ กลไกการส่งกำลัง ระบบเบรค ระบบไฟฟ้าของรถยนต์ เป็นการประดิษฐ์ ส่วนรูปแบบของรถที่มีรูปร่างลักษณะที่แตกต่างกันที่เราสามารถมองเห็นได้จากภายนอก เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ สำหรับการประดิษฐ์สามารถที่จะรวมไปถึงส่วนผสมทางเคมี เช่น ผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน น้ำยาต่าง ๆ เครื่องดื่ม ยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ กรรมวิธีการผลิตสินค้า กรรมวิธีในการเก็บรักษาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้คงคุณภาพ ก็ถือว่าเป็นการประดิษฐ์เช่นเดียวกัน

ตัวอย่างการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์

การประดิษฐ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์

3 ลักษณะสิ่งที่จะขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรได้

กรณีการประดิษฐ์ การประดิษฐ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ กฎหมายกำหนดไว้ว่า

1. **จะต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่** คือ เป็นการประดิษฐ์ที่แตกต่างไปจากเดิม ที่ยังไม่เคยมีใช้แพร่หลาย หรือจำหน่ายมาก่อนในประเทศ ยังไม่เคยได้รับสิทธิบัตรมาก่อน หากเคยยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้ในต่างประเทศมาก่อนจะต้องยื่นคำขอในประเทศไทยไม่เกิน 18 เดือนนับตั้งแต่วันที่ได้ยื่นไว้ครั้งแรกในต่างประเทศ ยังไม่เคยเปิดเผยสาระสำคัญของเอกสารหรือสิ่งพิมพ์มาก่อน ทั้งในและนอกประเทศ การเปิดเผยสาระสำคัญนี้ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยโดยการให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์หรือวิทยุ การนำรายละเอียดหรือบทความเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ไปลงในหนังสือต่าง ๆ หรือการนำสิ่งประดิษฐ์ออกแสดงในงานนิทรรศการต่าง ๆ เว้นแต่เป็นการแสดงที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดให้มีขึ้น แต่ต้องไม่เกิน 12 เดือนก่อนวันยื่นขอ

2. **จะต้องเป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น** คือ มีลักษณะที่เป็นการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคของสิ่งประดิษฐ์ประเภทเดียวกันที่มีมาก่อน หรือไม่เป็นการประดิษฐ์ที่อาจทำได้โดยง่ายต่อผู้ที่มีความรู้ในระดับธรรมดาในสาขาวิชาการด้านนั้น ๆ และ

3. **ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือหัตถกรรมได้**

กรณีการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม คือเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่มีใช้แพร่หลายในประเทศ ซึ่งรวมถึงการขายด้วย หรือยังไม่เคยเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ เช่น ลงพิมพ์ในแค็ตตาล็อก สมุดโทรศัพท์ เป็นต้น ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร **หรือไม่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว**

4 ลักษณะสิ่งที่จะขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรไม่ได้

กรณีการประดิษฐ์ กฎหมายได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นว่า การประดิษฐ์ต่อไปนี้ จะขอรับสิทธิบัตรไม่ได้ คือ

1. **จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ** ซึ่งถือว่าเป็นการค้นพบเท่านั้น หากแต่มีการนำเชื้อแบคทีเรียที่มีอยู่ตามธรรมชาติไปผ่านกระบวนการแล้วได้เชื้อแบคทีเรียที่สามารถออกฤทธิ์และนำไปใช้ประโยชน์ได้ก็สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ สัตว์ พืช ก็ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้เช่นกัน แม้ว่าจะได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นก็ตาม เช่น แกะที่ได้จากกรรมวิธีการโคลนนิ่ง และสารสกัดที่ได้จากสัตว์หรือพืช เช่น สารที่สกัดได้จากสมุนไพรต่าง ๆ เนื่องจากเป็นสารที่มีอยู่ตามธรรมชาติไม่ได้สังเคราะห์ขึ้นใหม่

2. **กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์**

3. **ระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือที่เรียกว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์** ซึ่งได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นงานด้านวรรณกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์อยู่แล้ว

4. การบำบัด หรือรักษาโรคมุขหรือสัตว์ เนื่องจากหากให้ความคุ้มครองไปอาจจะมีความกระทบต่อชีวิตของคนและสัตว์

5. การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี อนามัยหรือสวัสดิภาพของประชาชน เช่น กรรมวิธีการผลิตยาเสพติด เป็นต้น

กรณีการออกแบบผลิตภัณฑ์ กฎหมายกำหนดว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้ได้แก่

1. แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่
2. แบบผลิตภัณฑ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
3. แบบผลิตภัณฑ์ที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา (ยังไม่มีกำหนด)

5 ผู้ที่มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร

1. ผู้ประดิษฐ์/ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติของผู้ประดิษฐ์คิดค้น (เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น)

2. ผู้รับโอนสิทธิ จากผู้ประดิษฐ์/ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ (อาจจะเป็นนิติบุคคล หรือบุคคลธรรมดา ก็ได้)

3. นายจ้างของผู้ประดิษฐ์/ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ (อาจจะเป็นนิติบุคคล หรือบุคคลธรรมดา ก็ได้)

6 สิทธิที่จะได้รับ

เมื่อได้รับการจดทะเบียนแล้ว ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะผลิต จำหน่าย ใช้ หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรได้แต่เพียงผู้เดียว นอกจากนี้ มีสิทธิที่จะใช้คำว่า สิทธิบัตรไทยเลขที่..... หรือคำที่เป็นภาษาต่างประเทศ เช่น THAI PATENTED No. ในกรณีที่ยังอยู่ในระหว่างการตรวจสอบยังไม่ได้รับการจดทะเบียนสามารถใช้คำว่า รอรับสิทธิบัตร คำขอเลขที่..... แสดงบนตัวสินค้าได้

7 อายุสิทธิบัตร

สิทธิบัตรการประดิษฐ์ มีอายุ 20 ปี นับแต่วันขอรับสิทธิบัตร

สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ มีอายุ 10 ปี นับแต่วันขอรับสิทธิบัตร

ทั้งสิทธิบัตรการประดิษฐ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ จะต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปี ตั้งแต่เริ่มปีที่ 5 (เมื่อสิ้นปีที่ 4) จนสิ้นอายุการคุ้มครอง หากไม่ชำระค่าธรรมเนียมรายปีสิทธิบัตรนั้นจะสิ้นอายุการคุ้มครอง

8 อนุสิทธิบัตรคืออะไร

อนุสิทธิบัตรคือ หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์เช่นเดียวกับสิทธิบัตร แต่มีระดับชั้นการประดิษฐ์ที่เป็นการประดิษฐ์ง่าย ๆ หรือเป็นการประดิษฐ์ที่ได้ปรับปรุงให้มีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น เช่น การประดิษฐ์เครื่องเย็บกระดาษที่มีที่แกะลวดเย็บกระดาษประกอบอยู่ การประดิษฐ์ลูกกอล์ฟที่มีไฟฉายเล็ก ๆ ประกอบอยู่ เป็นต้น

9 ลักษณะสิ่งที่จะขอรับความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรได้

การประดิษฐ์ที่จะขอรับอนุสิทธิบัตรได้ กฎหมายกำหนดไว้ว่า

1. จะต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ตามข้อ 1.3 และ
2. ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือหัตถกรรมได้ เช่นเดียวกับสิทธิบัตรการประดิษฐ์

10 ความแตกต่างระหว่างสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร

อนุสิทธิบัตรและสิทธิบัตรการประดิษฐ์มีลักษณะที่เหมือนกันอยู่หลายประการ คือ ต่างก็มีขอบเขตให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์เช่นเดียวกัน มีข้อยกเว้นในส่วนของ การประดิษฐ์ที่ขอรับความคุ้มครองไม่ได้ผู้ที่มีสิทธิในการขอรับความคุ้มครอง และเมื่อได้รับการจดทะเบียนมีสิทธิเหมือนกัน ส่วนลักษณะที่แตกต่างกันก็มีอยู่หลายประการ ดังนี้

1. อนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่มีเทคนิคที่ไม่สูงมากนัก อาจจะเป็นการปรับปรุงเพียงเล็กน้อย ดังนั้นจึงไม่มีเงื่อนไขว่าต้องมีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น ส่วนสิทธิบัตรการประดิษฐ์จะต้องมีการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคของสิ่งที่มีมาก่อนหรือที่เรียกว่ามีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น
2. อายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตร จะให้ความคุ้มครอง 6 ปี และสามารถต่ออายุได้อีกสองครั้ง ๆ ละ 2 ปี รวมเป็น 10 ปี ทั้งนี้จะต้องมีการชำระค่าธรรมเนียมรายปี ตั้งแต่เริ่มปีที่ 5 (เมื่อสิ้นปีที่ 4) หากไม่ชำระค่าธรรมเนียมรายปีอนุสิทธิบัตรนั้นจะสิ้นอายุการคุ้มครอง
3. ขั้นตอนการขอรับอนุสิทธิบัตรจะใช้ระยะเวลาสั้นกว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์มาก เนื่องจากใช้ระบบจดทะเบียน แทนการใช้ระบบที่ต้องมีการตรวจสอบก่อนการรับจดทะเบียน
4. ค่าธรรมเนียมการขอรับอนุสิทธิบัตร จะถูกกว่าสิทธิบัตรประมาณครึ่งหนึ่ง

11 การขอแปลงคำขอระหว่างสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร

ผู้ประดิษฐ์คิดค้นสามารถเลือกที่จะยื่นขอความคุ้มครอง สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรอย่างใดอย่างหนึ่ง จะขอความคุ้มครองทั้งสองอย่างพร้อมกันไม่ได้ กรณีที่มีการยื่นขอรับความคุ้มครองไว้อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว หากผู้ขอเปลี่ยนใจประสงค์จะขอยื่นอีกอย่างหนึ่ง ก็สามารถที่จะขอแปลงคำขอจากสิทธิบัตรเป็นอนุสิทธิบัตรได้ แต่จะต้องกระทำก่อนที่จะมีการประกาศโฆษณาตามขั้นตอนการขอรับสิทธิบัตร และในทางกลับกัน หากประสงค์จะขอแปลงคำขอจากอนุสิทธิบัตรเป็นสิทธิบัตร จะต้องกระทำก่อนที่จะมีการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตร ตามขั้นตอนการขอรับอนุสิทธิบัตร (การแปลงคำขอไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอใหม่ เพียงแต่ยื่นคำขอแปลงคำขอ และเอกสารคำขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ได้เคยยื่นไว้ก่อนหน้านี้อีก 1 ชุด พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียม)